

EŽO A GÁBOR
VLKOLINSKÝ

ZUZANKA
HRAŠKOVIE

PAVOL
ORSZÁGH
HVIEZDOSLAV

PERFEKT

EŽO A GÁBOR
VLKOLINSKÝ

ZUZANKA
HRAŠKOVIE

EŽO A GÁBOR
VLKOLINSKÝ

ZUZANKA
HRAŠKOVIE

PAVOL
ORSZÁGH
HVIEZDOSLAV

PERFEKT

EŽO
— VIKOLINSKÝ

Pán Beňo Vlkolinský (z linaje
 pradedá Jóba: jak to rodostrom
 vám stvrdí povesený v sypárni,
 keď odhrniete pláchu pavučín,
 prach zofúkate...), zeman zarytý,
 kedysi najhorlivší insurgent
 na Vlkolíne; v slávnej obci tej
 držiteľ hrdý prvej kúrie
 i majetností spolných direktor;
 muž vážny, vzácna hlava rodiny,
 kmeť, sprevádzaný úctou napospol:
 dnes ľahol na máry a skončil púť
 pozemskú. Z vetchej veže kostolca
 (v ňomž i on vládnuť vlastnou stolicou
 s vkladným erbom, v ktorej sedával,
 bol prísny viery otcov vyznávač,
 za služieb Božích zhusta – nad hlavou
 mu prápor z chóru zvislý – a vše sa
 v pohodlí, svojmu stavu príslušnom,
 prez plecía skvostná s majcom mentieka,
 v nej porozloživ: hlučne velebil
 z Tranosciusa; abo uprel zrak
 – nad riasne brvy šupnuv okuliar –
 na kazateľa: i fúz šedistý
 si prihladzujúc ukazovákom,
 na ňomž to prsteň dedičný sa skvel,
 počúval zbožne, v zápale jak kňaz
 text tohočasný umne vykladal),
 z tej viežky starej, sfaby ulieval,
 to jemu zvonía hranou kvílivou
 a jemu blízko u dvier kostolných
 to kopú čierny hrob...

Už na mukách
 dlel takmer, aspoň smutní domáci
 tak trúfali – syn Ezech skrúšene
 si dumal v šerom kúte u hodín
 i neraz placho zazrel na otca,
 kým tohoto choť verná, Estera,

za rezaný štít konča posteľ
zas túlila sa, kryla do dlaní
tvár, časom poutrela slzný tok –,
a ešte starosť kás' ho trápila.
Pokýval chvelým prstom. Skočil syn
Ezechiel takoj; ale zdvihla sa
i matka vtom, upustiac ručníček
a poodtislúc syna, chorého
už pýtala sa: Čo mu? Hlavnicu
či popraviť má a či podať liek?
I v kríži, ako dobrá manželka,
len sama chcela si ho ošetriť.
On pokrútil však hlavou záporne;
i keď mu desný záduch uľavil
– bo žena preds' len dvihla podušky,
viac šeptmo zdelil súrnu žiadosť tú,
by dali papier, pero, černidlo,
syn ale aby podklad opatril.
Ester nevedela od divu,
na syna žmurkla na znak zákazu,
vspech zatitlala čierny pod čepiec
si našedlý vlas, šuchla obočím
a: „Ešte čo! A nač?“ sa pýtala.
Nemocný zbrhlal kruto, hlava mu
pokväcla stranou, čelom vstával pot.
„Ester moja,“ vetil úzkostne
a v svoje ruky chvatol scivené
jej pravicu, „už vkrátce odídem
ku otcom od vás – skoro veta – ach,
a ešte nezrobil som poriadku...“

„Poriadok! Aký?“ prudko ozvala
sa manželka i vstala z peľasti
a pravou podniesla si zásterku.
„Či syn náš Ežo je nie jedinák?
Bár kľapäl by bol v školách, ako ja
som nástojila! Nesedľačil by
dnes a i mne by lepšie napotom...“

A či, pán manžel, obávate sa,
že ja to všetko s sebou odnesiem,
až príde na mňa rad? Ba testament!
Toť moje vlasy žúžel ešte vždy,
či nie!?...“ Chlp vyskubla vtom spod čepca
a zosfúkajúc sklesla k posteli.
Pán Beňo vypleštil zrak na tú reč,
polykol horič zrejme, lebo tvár
viac zmraštil ešte, schradlú neduhom,
zastenal, zdvihol ruku, upustil
i dodal iba toľko: „Ezechiel,
jak ctil si dosiaľ oboch rodičov,
cti matku naďalej i poslúchaj –
a šanuj, synku, otca mozole;
no nado všetko Boha nespust' sa...“
Ten prívet odrieknuv, nímž pohýbal
natofko mäkkým srdcom synovým,
že tento ledva stlmil hlasný plač,
priam skoršie začal k smrti pracovať;
hrud' dmula sa mu prudšie, krátil dych,
zrak lomil sa – či svetlo haslo, bo
von schumelila meteľ marcová?
Po chvíli bili staré hodiny
i prebral sa a spýtal: „Kofko to?“
„Päť,“ hlesla šeptom v bázni manželka
a v zásterku prúd polapila slz.
„Päť... ani pиаď... Aj, deň sa nachýlil...
a slnce...“ nedokončil, zanemel
a schrkav, oči zavrel naveky.

A pochovali Beňa s veškerou
okázalosťou: jak sa svedčilo
na značného tak člena rodiny
široko známej, starozemianskej.
Kňaz parentoval ozaj výrečne.
Do venca vovil kvietkov na spôsob
spomienky zásluh všetkých, jakové
už zosnulý ten – urodzený pán –

tak hojne vydobyl si, pokým žil,
 a dobro obce, cirkvi, vidieka;
 jak pečoval zvlášť svojich o prospech,
 na srdci nosil samodediča
 sťa svojho onen starý Tobiáš,
 s manželkou tiež vždy v láske nažíval,
 bo bola mu aj strážnym anjelom –
 i požehnával jeho domu Boh:
 to všetko spomnul pekne, dojemne
 a okrasou mu zložil na rakev.
 Nakoniec menom jeho žalostné
 dal ,vale‘ všetkým, vďaka za počesť –
 i hnul sa z dvora zástup veľký
 pri zvukoch teskných: ,Ach, jak biedny, ach...‘
 A vdova žila vedno so synom.
 Dom spravovala ako predtým, ba
 i hospodárstvo pod jej dozorom
 sa točilo, jak plynul roku tok.
 Jej povel aspoň čerstvo ozýval
 sa z pavlačky vše; čo viac, riadne si
 i sama vysúkala rukávy
 a jako robotnica najtuhšia
 prác viedla predok. Syn len poslúchal –
 no, jak sa zdalo, žili vo zhode.

Je svätodušné ráno rozkošné.
 Sťa oko čistý blankyt nebeský
 sa šíre rozpäl ponad svet a hôr
 kdes' za okruhom na zem pooprel:
 a po ňom ako modrým kobercom
 si vykračuje slnce, panovník
 ten svetla. Z pliec mu skvúci splýva plášť
 a pred i za ním v slávy jasote
 chór spevných škovránkov...

I nálada

kol vzduchu je taká sviatočná:
 jak čakal posla znad Jordána by

či ševel plamenistých jazykov...
 Bez šumu porozlial sa priestorom
 sťa jazero, čo búrok nepozná,
 lež večite je smavé, priesvitné.
 Doň hravo tečú bujných zo záhrad
 tu stínov sladkých vodopády, tam
 stých vôní jarky, ručaj vtáčích nôt;
 doň spŕcha rosa z líčok pivónij,
 veň levandule dychot plynie, doň
 svoj opojný kvet striasa orgován...

– Na Vlkolíne, jak i inde snáď,
 pred touto práve krásnou slávnosťou
 mládenci zvykli milým dievčinám
 staviavať máje hviezdnej za noci,
 keď ešte panny sladko snívajú
 o šťastí budúcom...

A ponevác
 i Ezech Vlkolinských srdce mal
 na svojom mieste, v žilách teplú krv
 a oči, ktoré lipnú za pekným:
 nuž nie div, keď čo mládenec i druh
 tiež pripojil sa k jarej čeliadke.
 Paholci kdes' dve šumné jedličky
 mu ulovili. (Radi mali ho,
 mladého gazdu.) Tie si tedy bol,
 vše podvečierkom v sade za včelín
 sa ukryjúc, sám rúče vyzdobil:
 do hladučkej ich kôrky nožíčkom
 narezal totiž podôb, nanajviac
 však srdiec, ružokvietkov ku tomu
 a ľalíj, pomedzi ichž obrazce
 sa hybkou chvojkou vinie rozmajrín;
 ba všetko to i vhodne zafarbil.
 I jako svätvečer sa pominul,
 dľa dohovoru v polnoc vysokú
 s družinou vychytil sa. Oddola
 zajali postať, každý na pleci

si nesúc stromky, ktorých vetvice
sa pri mesiačku leskle mihali.
Tak zamestnaní, došli poriadkom
– a bolo skoro hornom na konci –
i pred dom, v ktorom podľa rozsudných
hláv dedinských čo ruža kvitla vraj
najkrajšia panna – Žofka Bockovie.
Dom na briežku stál strojný, nad cestou;
záhradka pred ním, jejž to u dveriec
ker bazičkový dychčal voňavo,
kým za hrádzou si jarok zurkotal.
Tu Ezech šepnul druhom: „Ostaňte;
toť viešky podáte mi ponad plot...“
a do záhradky vošiel tíško sám;
tam pod oblôčky dal sa do práce
i onedlho máje zasadil.
Kým sádzal ich, vše vzozrel mimodŕak;
no v okienku len luno obličaj
sa skvel – preds’ ona spala v čase tom,
ba možno práve toho zrela v snách,
kto pod jej oknom túžil. Za svet by
ju nedal zbudiť, prerušiť jej sna!
Nech spí – veď skoro i tak svitne deň,
turičná slávnosť: a on v nádhere
zdôb sviatočných si uvidí ju zas
nad sviece krajšie v chráme plápolaj,
na ústkach zvonný spev a modlitby
horúci zániet v duši... Nechže spí...
Nuž z hĺbky srdca zaželel si len:
jak totie jedle v horskom obvode
sa k smrečkom švárnym rady tesnali,
i ona, ktorú láskou zobjal on,
by večne sa tak k nemu túlila...
„Hej, Ežo! Driemeš?“ zvolali naň vtom.
„Šak ešte máme sadiť, hybaj...“ Šli...

I nie div tedy: slnko nastalé
že nemáličko zarazilo sa,

keď stromky, ktoré v bralách vídalo
donaďná v hrách s vrstvou rozmilých,
mu prišlo razom v obci uvítať.
No lúče jeho najskôr uhádli,
jak a kým cieľom jedle došli ta:
bo ani vtáčky priam sa rozlietli
i sadli na chvoj; každý ihličku
si vyzrel za korisť... Hja, vtáčky to,
čo miesto zrnka rosu zobkajú:
a na ihličkách totých najsladšie
jej krôpky, perly lásky viseli.
I mali ozaj pravú hostinu
na májoch sviežich... Len keď popod ne
sa mihol devy utešený zjav,
čo prišla uviť z kvieťat perečko,
jej čarné rúcho, čistý tváre pyľ,
či keď sa dvormi zjagal partíc jas
u neviest, ktoré zrejme mierili
už do kostola, v uličkách tiež ruch –
len vtedy slniečko sa ocitlo,
prebralo z onej vnaďnej rozkoše:
i pospešilo nebom, zbadajúc,
jak dlhú ešte púť má pred sebou!

– U Vlkolinských pokoj slávnostný
tiež rozhostil sa. Včasne čeliadka
si odbavila všetko, čokoľvek
sa pri gazdovstve musí pokonať,
či piatok a či sviatok značí deň.
V stavaniach tedy ticho, po dvore
i čisto k tomu.

Kde sa jaksi preds'
kus opozdili, bolo v kuchyni.
Ezechiel aspoň draľne sedel už
u stola v prednej – čakal raňajky;
no nedajbože vyčkať... Divil sa
tým viac, bo ani matky nevidel
dnes ešte; proti zvyku vystala

i od služby: nuž sticha prespieval
za rannou i tú ‚Přijdiž, Duchu...‘ sám.
Nevedel poňať, čo sa mohlo stať.
Hnul sebou, že sa pôjde presvedčiť;
vtom ale šľuklo v dverách...

Vkročila

mať strmou chôdzou. Čosi na miske
priniesla i priam drgla pred syna.
Dnu rascová polievka šľfachla, zrel;
i ešte čudnejším mu: výročná
preds' slávnosť – a toľ, aká objedza!
Chcel pozrieť na matku; no nechal tak,
neriekol slova, prichytil sa jesť.
Však matka zastala si oproti,
zrak pohrúžila doň (bol nevľúdny),
a na roh stola vzprúc sa, riekla mu:
„Ty, Ežo! Ty len chceš ma dopáliť,
bárs vystríhala posiaľ som ťa dosť.
Kde blúdil si zas noci predošlej,
há? Neodtajíš! Lebo, tuláku,
i nocou ťa ja zápäť sprevádzam:
keď usnem, iní za mňa strehocú –
znám kľučky tvoje. Tedy?“

Ezechiel

pozdvihol oči, vzhliadnul matke v tvár,
vtom zapýril sa; zložil lyžicu,
i opäť vzozrúc, krotko odvetil:
„Nie, netajím; bol som – šak viete, kde...“
A kukol oknom...

„Viem!“ mať nevrle

mu odsekla, až zvrátil spešne zrak,
i ťažko polkla. „No ty ešte vždy
nevedieť zdáš sa: že to protiví
sa mojej vôli, synku! A preds' som
ti to už dudala – i za otca
(och, keby ťa bol lepšie zavracať!
a nie ti povoľoval vo všetkom);
ba neraz-nedva som ťa úprimne

i upomla... Ty ale, zrejماً vec:
dnu jedným uchom, druhým pekne von
si všetko púšťal; túrnul naoko
a pritom ďalej svoje vyčíňal,
nu, pravý potmehúd, krt... Teraz však
ti zahudiem ja (vtom sa vypála),
mňa nebudeš viac vodiť za nosom!
Dnes ostatný môj ortieľ zneje, čuj:
Tú ledačinu nikdy nevezmeš,
kým žijem! A keď budem umierať,
i v závete ti prísne zakážem...
Vieš, Ežo? Nikdy! (v doklad do dlane
si pľasla pästou). To si pamätaj!
Ja prelomím ti tvoju hlavatosť!
Ja uvidím...“ A stiahnuc obočie:
„Čo neješ!“ doložila zhrozene.
„Ďakujem,“ vetil chladnokrvne, bár
ho jedno slovo ozaj pobodlo,
lež prevýšil sa; „už je po jedle –
je preslanô...“ S tým na stoličke sa
popravil, sšimral prsty po skrání
i podoprev sa na stôl, nadpriadol
tak potichu: „No, mamko, dovoľte
raz riecť i mne; som preds’ už dospelý.
Čo máte proti Žofke? Povedzte.“
„Čo!“ zdupnela. „Čo? Že je sedliačka,
že...“ zajakla sa. On sa uškrnul,
zhral prsty po stole. „To?“ pýtal sa,
„to? Dajsabože! Vaše zemianstvo
či nepošlo tiež dolu Dunajom
i s košútkami, pani matko, jak?
Ba utenulo, veru, žiadna plť
ho nedohoní viacej! Ale, hľa,
i Žofkina mať bola zemianka,
veď z rodu Vlkolinských pochodí...“
„Čuš mi s tým!“ skočila mu do reči;
„aj pochodila – vydedili ju,
hej, lenže ty to ani nechápeš!“

„Dost na tom: neviete jej pohany...“
 „Viem!“ vrkla. „Akú?“ „Takú: za cudzie
 sa groše parádi...“ „To nepravda!“
 vykrikol Ezech, zbledol, zachvel sa,
 vstal – však zas sadnul. „Utrháčstvo to!
 No, počujte i vy môj úmysel:
 Ja slúchal som vás posiaľ vo všetkom,
 i poslúchal som, lebo matku, rád;
 v tom ale jednom niet mi rozkazu,
 to nejde nijak! Nemôže byť, Boh
 môj svedok, mamko! – Upokojte sa.
 Viem, vám sa páči vaše krstňa, viem:
 tú za nevestu by ste chceli mať,
 i česť jej všetka; ale darmo je:
 – a tu ver’ každý mne dá za pravdu –
 kde o mne je reč, mojom o srdci,
 tam výlučne ja právo voľby mám:
 a mne sa ľúbi Žofka jedine.
 Len tú si vezmem! Upokojte sa...“
 „Čo!?“ zdupkala, až čipky čepca jej
 sa pootriasli, oči podbehli
 jej krvou, zvrávorala pohnutím
 i zhíkla: „Nuž ty! Ty sa protivíš
 mi budeš, papľuh? Opovážiš sa
 mne protirečiť? Moje myšlienky
 mi prekrižovať? – Či vieš, že som mať
 i otec v jednom? Vieš, čo vo štvrtom
 naveky stojí? Ale horký vieš,
 ty rebelant! – Šak počkaj, poviem ti
 hneď inšie. Ale prečo nevstaneš,
 keď zhovára sa s tebou rodič, há?
 Neúctivec! – Sed’, bodaj... Nuž či vieš,
 človeče, že tu všetko moje je,
 či dom, či role, celý majetok?
 Tvoj otec že len prilepil sa a
 čo palec na prístupky prišiel sem?
 Či vieš to? Hovor!“ – „Od vás počúvam...“
 „Vieš, že ti otec neporučil nič,

ni byťky márnej?“ – „Chudák, nemohol...“
 „Vieš teda, že tu pani som len ja
 a rozhodovať môžem, ako chcem,
 môj rozkaz platí všetky nad súdy,
 a tys' len črviak...?“ Stisol plecami.
 „Keď vieš, i to vedz: od dneška si nie
 viac mojím synom! Navždy odriekam
 sa ťa i vymietam ťa zo srdca...
 Vstaň môjho od stola a spod strechy
 mi vystúp mojej! Ber sa, kade chceš...
 a vrátiť sa sem kedy, Boh ťa chráň!
 Som vdova a dnes umrel mi i syn:
 i budem sama, sama ako trst',
 sťa jabloň obráňaná... Rušaj priam!
 Choď!“ ukázala rukou na dvere
 a jak mrak hrozný bol jej obličaj...

On iste toho konca nečakal,
 čo viac, v deň taký! Váhal, myslel ísť
 i zas len zostal. Až keď skríkla znov':
 „Si hluchý!?“ zozbieral sa, z klina sňal
 si mentiečku i líščiu čapicu
 a šupnul dvermi, slovka nerečúc,
 len vzdychnúc zľahka, zrejme príkrošťou.

Povedľa cestou ľudia medzitým
 už prechádzali vážne do chrámu:
 vše v slnku zblýskal zlatých čepcov jas,
 skvost mentiek, parta, hodváb lunivý...
 Začuli ostrú vravu u Beňov;
 zo zvedavosti stíchli postupom,
 i fľochli starej hrušky prez vetvy
 (čo stála kde-tu v kvete v záhradke)
 do okien: ale zvedieť nemohúc
 ni vysvetliť si krik príčinu,
 šli zvoľna ďalej...

A len Ezechiel
 von mykol, zvony slávne zahráli:

ich vелеbný tón letel údolím
 čo anjel-zváč a všade hlásil sa,
 z dom' do dom' ťuknul v okno peruťou
 i volal ostro, volal láskavo:
 Ó, poďte! Poďte! Poďte!...

Estera

tým precitla vraz z búre duševnej:
 v um svitol jej deň slávny; povedľa,
 aj, zbožných húfy... Ako? Boží Duch
 len jej dom mal by obísť? Užasla.
 Skrušená padla na podlahu vtom,
 i na kolenách, ruky skľúčené,
 vhor zdvihla zrak a z hlbín vyvzdychla:
 „Môj Bože! Odpusť moje hriechy mi...“

Od Beňov neďaleko, lenže za
 potokom, ktorý tiekol cez obec,
 ju pozdĺž krájal takmer napoly,
 brat Beňov starší býval: Eliáš.
 Pravdaže starec, ale k podivu,
 bez šedín, prostý, rezký ešte vždy
 natoľko, že sa mnohí mýlili,
 za mladšieho ho držiac od Beňa,
 kým tento v skutku mladší toľ už hnil.

Tiež mal sa dobre. Hodné gazdovstvo
 uhájaj; klopotal sa, hrdlačil
 a skývraživo zháňal na hŕbu,
 sťa keby celý svet chcel obsiahnuť:
 a všetko vzdor tomu, že pre koho
 ni nemal sporiť, bo veď potomka
 mu nedoprial Boh. Sestru Zuzanu
 síč' obdaril bol hojne drobizgom
 tým, k tomu ovdovela zavčasu
 i v nebárs pomeroch sa octla, bo
 pán švagor Daniel – pravdu hovoriac –
 nu, popíjal si pilne do smrti;

no že len dcérky mala – bezdetný
brat naskrz nemal vôle dajedno
vziať za svoje; a ženin – Judkin – rod
zval v istej pýche zavše hávedou.

Tým horšie s bratom Beňom ráčil sa.
Zajedno už to strašne škreglo ho,
že otec do škôl Beňa vypravil
(kdes' do Gemera...) a rad rokov naň,
až po jurátstvo takmer (pokým sám
nezomrel), mnohý tvrdý dvadsiatnik
utrovil z dúžej mošny: jeho však,
ledaže stihol prebrsť donátom,
už privrel ku pluhu a robotou
i v samom vztaste tela zaväzil.
Len tým sa zviedlo, že brat Beňo raz
i jurasorom stal sa, tykal si
so slúžnodvorským; slovo v stolici
mal aké-také: kým on, Eliáš,
hoc zeman tobôž, navždy krpčiarom
toť musel zostať, k hrude prikutý
a bez povážky... I jak by mu to
nebolo oči klalo dôsledne
a neškvarilo jatrú závisťou!?
Ku tomu prišiel proces rodinný,
čo okľukami vliekol sa sňa had
i trval veľké roky. Eliáš
po smrti otca totiž vo všetkom
bol zostal; i jak šťastný držiteľ
odoprel rovný diel dať Beňovi:
vraj preškoloval hodne navyše,
kým on naň robiť musel – teraz nech
sa z črepa živí! A ak orať chce
pán veľkomožný, tož nech diplom si
čo lán či stráň v šír, pozdlž rozprestrie;
nuž preto skrsnul medzi nimi spor.
A toto bolo, čo ich ešte viac
rozdvojilo a sňa tie póly dva

i odcudzilo – najmä staršieho!
(Hja: on bol, ktorý prehrál pravotu
vzdor, že i novonarodeniarka
mu čepček šupla Judka do vaku...)
Hej, toho natoľko, že verejne
sa zaprisahal: nikdy, prenikdy
vraj neprekročí jeho noha viac
Beňovho prahu! I ver' držal sľub:
ni neobzrel sa v stranu Beňovu,
ak povedľa šiel, vše odvrátil zrak;
a mohol sa aj buchnúť stretnutím
doň abo jeho vážnej manželky:
čo kameň odrazil sa – najviac ak
zahmkal, odpľul – a už drobčil diaľ.
Tu Beňo onemocnel osudne.
Nuž navštívil ho asnád'? Prehorky!
Bárs vedel, že ver' Beňo zabudol
už dávno na hnev, i čul, že si ho
– preds' brata – viac ráz žiadal ku sebe,
čajs' odobrať sa. Nie, ni netúrnul;
ba ani neišiel mu na pohreb.

– Nuž Ezech v onen sviatok turíčny,
keď prísna mať tak nemilosrdne
ho vypudila z domu do sveta –
kam mal sa vrhnúť, chudák? Po službách
jak vyšiel z chrámu, kde sa otužil
čo pravý kresťan viery vzrušením
(dač, možno, pohľadom i na Žofku:
veď v prvej sedela čo svätica
v belostnom rúchu, zánet na líčku,
jas lúčov kolo nej, i bolo čuť,
jak zvonným dúškom i chór preráža),
z kostola, vravím, jak sa ubieral
i ocítil sa zrazu samotným:
len prirodzená vec, že bez dlhých
okolkov (predsa k svojmu dľa otca!)
hor' vodou šibol prosto k strýkovi.

Ten oči vyvalil. Bo Ezechiel,
ač vravel s ním i uctieval ho vždy,
preds', rodičom snád' k vôli, nechodil
ku nemu.

„Ľafaď! – Vitaj, mi fili
Baltazáre či Ezech,“ ozval sa,
i od stola mu v strečky pricupkal.
„Tos' ty!? Hm,“ odpľul, ruky založil
si krížom nazad, „veru, novina,
a aká! – I rec, synku, čo bys' rád?“
(Porozkročil sa a nadstavil sluch.)
Ezechiel okúňal sa s farbou von;
konečne ale musel vykrámiť,
čo za príčina dohnala ho ta.
„Tak!?“ stákal Eliáš a na päte
sa zvrtol. „Tak? Hm!“ streknul zas: „Či tak?“
Požmurkal očami a cmuľknúv si
ret: „Íha!“ spískal, „íha!“ Vystrel sa
(bol územčistý, ale svalitý);
i prihladiac si chvisty narudlé,
nadpriadal: „Tisíc! Pekná historka!...
Hja, chlapče! Tvoja horenosá mať
sa nazdá, že ty druhý Beňo si,
ktorého takto (ukázal mu i
vtom odpľul) okružala na palec
i zahuckala neraz proti mne,
tá...! (Zahrozil sa smerom k oblokom.)
I dobre máš, keď nedáš sa – buď chlap!
Ty predsa nosíš klobúk, ktorý vždy
viac stojí ako všetky čepúchy,
a čo by boli zlaté, kochlaté! –
Ba chlap si, (potľapkal ho po pleci)
chlap, užtoveru! Ale bližej poď;
si doma, neboj! Hm-hm (pousmial
sa potuteľne, kol úst schamril si,
dnes ráno vyholených nahladko,
i jak by čos' bol našiel, poskočil).
Mňa to len teší, že si prišiel sem,

len teší! Ver mi... Akožeby nie?
 Toť nemám syna! Nemám... Nahraď ho!
 A u mňa práce nazbyt, Ezechiel,
 až prez hlavu! Šak z toho, otec tvoj
 čo nezabral mi, nezmarhal som nič,
 skôr pričinil, skôr! Nuž, dosť robôtky
 tu pre teba! A keď sa obabíš
 dľa chuti, i pre ženu, pre deti,
 pre... Ale dívaj! Kde som zašiel až?
 Sad', synku, zlož sa. Starká!

(Judka vtom

dnu vkĺzla, i že zrela Ezecha,
 až zmiatla sa.) Daj dobrý obed hneď!
 Toť synovec je naším hosťom dnes,
 i zajtra, i vždy... Čuješ?“ Fľochla a
 von dvermi cúvla celá zjašená.
 Eliáš ale sebou potiahov
 synovca, sám hneď myknul za vrchstôl,
 i sedel už a živo hnieždil sa;
 i jako Judka jedlo priniesla,
 vo vytržení núkal: „Ezko, jedz,
 jedz, Judka moja, – pravá objedza!
 Ba, prisámbohu! Veľmi teší ma...“
 (Dost ľahko, hútal pritom: Predsa raz
 sa vyvším – ač pozde, lepšie preds',
 jak keby nikdy! Jeho všetečnosť
 ten aspoň náter mala... Kto ho vie?)

– Mať, jak len zazvonili z kostola,
 priam prikryť dala, a to obrusom
 stôl činovatým, aký najkrajší
 len mala v truhle, samý po ňom kvet;
 naň ihneď zlietli hajná koláčkov –
 nu, veď sú sviatky!

Čaká, čaká; no

Ezecha len niet, neprichodí... Už
 videla oknom krdle ľudí prejsť,
 však zo žiadneho nevytlúčil sa.

Ni v ostatnom ho vidieť nebolo;
 ba, čoho takmer obávala sa,
 bo veď len pohlo by ju ešte viac,
 že ráno: ak tak povedie sa s ňou:
 nie, i tá sama prešla s pannami.
 To zmýlilo ju čajsi; potrela
 si pravé oko. „Mara!“ ku slúžke
 vtom preriekla, „choď! pozeraj preds’,
 kde trčí Ezech? Zaber podjedným
 aj do čefadnej jedlo paholkom...“
 Šla. Brúsila sem-tam, sa spytujúc,
 či nevideli kde ich gazdíčka...
 A pravda, pritom neomeškala
 ni podštrknúť tej-ktorej babke: „Jój!
 Kej vedeli ste, čo sa stalo vám
 dnes u nás! Strašnô! Onô... ale že
 ma neprezradíte...“ (Šu-šu‘ – a šla diaľ);
 no vzdor kutaniu nedopadla naň.
 Až keď i druhú – Katru – vyslala
 Estera, tej sa takoj zdarilo
 ho vyňuchať. Sľa diablom posadlá
 pribehla s náveštím: „Je – u Elov!
 Tam, urodzenká, zazrela som ho!
 A sedí už aj s nimi pri stole;
 hej, na môj’ pravdu!“

Čujúc Estera
 chýr tento, málo, že nespada z nôh,
 tak zhrozila sa. Ako? Ezechiel
 ku najväčšiemu nepriateľovi
 i jej, i muža – svojho otca to! –
 ku tomu falošníku, predrelcu,
 netvoru bez duše i bez Boha
 sa utiecť vedel vlastnou pred matkou!?
 Neuznal za hodné ju odpýtať?
 A sľúbiť, že jej žiadosť vyplní
 a nikdy nebude sa protivíť?
 Veď ona preds’ mu iba dobre chce,
 oň stará sa, v ňom žije jedinom...

„Och, to je mnoho, mnoho!“ vyjakla,
 ku srdcu chmatnúc, „och, ten nepodar!“
 S tým sama zasadla si k obedu.
 No muška uniesla by na krielci,
 čo utroвила; všetko pošlo spať.

Po jedle chcela Bohu poslúžiť;
 však podivné, ni k tomu prípravy
 nenašla jaksi v duši. Na knižku
 zložila ruky a tak dumala...
 Vtom zvony zhlaholili na nešpor;
 i vzbopila sa: a ich zvukohra
 čím diaľ, tým trúchlivejšie znela jej,
 sľa pri pohrebe... Pustila sa v plač;
 i skloniac sirú hlavu na ruky,
 jak zvonov súzvuk vlnou dorážal,
 vše skvílila i vykladala tak:
 „Ach, nemám, nemám viac už nikoho!
 I syna pochovala som si dnes –
 ja biedna mať! Ja vdova úbohá!
 Ó, Bože! Čoho som sa dožila
 na starosť!? Čoho! Koľkej neresti!
 Ja slabá žena, osamelá, ach...“

V kuchyni, ako ráno výstup ten,
 i teraz jej kviľ čuli služobné;
 no ponevác ju znali rozhodnú
 čo hospodyňu, matku čeľadnú
 i kazárku vše, ktorá netrpí
 rád nežiadaných od kohokoľvek,
 nemali smelosti dnu vstúpiť k nej,
 tým menej v náрку jej ju potešiť.

A cestou kto-ten teraz ešte skôr
 sa pozastavil, sliedil očima
 a uchom dychtil niečo uloviť;
 smiech pritom – možno, škodoradosti –
 mu uľahoval kútky. Podistým

už mnohý vedel zvláštnom o spore;
zlá povest' všehdy bystré nohy má...

Jak zmĺkli zvony, poutíchla tiež.
Zodvihla hlavu, slzy utrela;
s tým popravila čierny čepiec si
i pritúžila stužkou pod bradou,
tak chvatne jaksi, že sa v spechu tom
zo slučiek skoro stali hrdúsky,
i pridusiac vzdych schválne: „Ale nech!
Nech!“ vyrkla srdnate. „Keď šiel, nech šiel,
ten zanovit! To nedožije ver',
bych ja sa prosila mu! Ja som mať!
jedine moje môž' byť navrchu...
I škoda každej slzy! Dúfam, Boh
ma neopustí – On je radcom vdov
i pomocníkom, On...“ A ukrotlá
začala vo spevníku prehriebať,
a nájduc pieseň, hlasom trasľavým
nôtila: jakí stáli povždy sú,
čo Sion, hradby jeruzalemské,
tí, ktorí v Pána stále dúfajú...

A Ezech ozaj pevne prilipol
u strýka. Nielen sviatky turíčne
že strávil v jeho dome vítaný
(len Judka jaksi zazerala naň
a patrne sa hrýzla v sebe), lež
i robotný deň, ktorý nastúpil
hneď na to, tam ho našiel: ako včas
za rána už bol dlubal pod cieňou,
čos' strúhal, dlabal, vrtal: ku čomu
strýk Eljaš, klobúk majúc na uchu
a boky podpreté, sa s úľubou
uškieral, hlavou krútil – nebodaj
si bláhal: Robotník, a bez pláce!

Bo najviac čo mu denne dá vše ješť...
„Hm... tak!“ mu prisvedčil. „To javorec!
šak, synku? Bude z neho kosisko?
A kebys’ znal, kde som ho vyňuchal!“
„Kde, strýku, kde?“ sa spýtal synovec,
no ďalej majstroval. „Hm! V Brde až
tá potvora ti rovno svietila –
a nad priepasťou! Málo chybelo,
že som ju nepremeral. Ale, hľa,
i z toho vidíš, že si nelením,
bárs starý, ani takých po pekliech
sa driapať, ver’ nie! Uč sa odo mňa!“
„Var’ nemyslíte,“ Ezech prerval ho,
„že štítil bych sa ktorej roboty?“
„Oj, nie!“ sa sponáhľal strýk, „božechráň!
Viem, že si ani doma pod pecou
nelíhal, ačpráve tam posluhy
vždy bolo až moc! Budeš tedy, viem,
i tu sa usilovať, budeš... Hľaď,
tam i tam v streche mrcha pazuchy
až po ten šiar! Len snopkov naviazať
a pošiť – šúpy stoja v záčine...
I pokrov domu skoro opraviť
sa zíde; lenže v hore ešte klát!
A (šepnul) v cudzej...“ „Furták, strýko, ste!“
sa Ezech zasmial. „Nono,“ priam mu strýk,
pohroziac čudne prstom skvačeným,
„mlč!“ zžmurkal. „Potom – potom, ale dosť!“
a odpľuv, postrečkoval po cieni.
„I rob len, synku! Ale nezabud’
dák’ do hrabieľ, toť, zuby povsádzať:
by naša hospodárka šmŕľavá,
no robotnica ani víchrica
– nie ako čiasi pani Hestera,
čím mala narábať, keď štepnice
a trávniky nám príde pokosiť
a ty sa chytíš svojho javorca!
Tak po chlapsky! Šak, Ezech? Pravda! A

čis' videl, koľké trávy máme tam?
 Nech nepľuvnem viac, ak nie vyše mňa!
 Nech...“ „Ibák lopúch a či konský štiav,“
 prehodil Ezech. „Perse! Bršlica,
 žitnačka, mádra – fajné zeliny.
 Hm, pohodlný rok – len prikladaf
 vždy ruky! Chleba, úfam, dostačí...”

Tam tedy prebol leto Ezechiel;
 za letom jeseň, plnú všakých prác,
 tiež prekonal tam; ba i pozdejšie
 len zostal.

Ako dáky paholok
 (strýk horkýže by teraz ponajal!)
 – tak robotoval po mrak od svitu
 a vždycky s tou najväčšou ochotou
 a chuťou bez únavy: vzdor tomu,
 že ani snád' sám nevedel si dať
 odpoveď na to: Nač to všetko je,
 tá služba otrocká? Ten chvat i pot?
 To prepínanie svojich mladých síl?
 – Tu pri dome sa našlo všeličo,
 čo treba bolo odbaviť; tu zas
 rad iných vecí mimo gazdovstva
 (tých, čo sfa lúče šibú navonok)
 sa prihrnul a vliekol bez konca:
 napríklad v horách hotovenie dŕv
 ku zime, v holi pastva sporiadky,
 nad salašom vše dozor, zápasy
 pri klčovaní chrastí, poľných ciest
 opravy – a tak ďalej; všetko to
 on podnikol i zdolal vďačne, bárs
 dosť oštary mal pri tom. Robôt však
 jak svitla doba: tu len ešte bol
 vo svojom živle! Ako pravý lev
 sa v kosbu vrhol; radok za radkom
 len hrčal spádom ani ručaj z hôr.
 Za tým zas nastúpilo zväžanie:

ten najrezkejší dej na prknách žní
 pri plnom svetle nebies priaznivých;
 i zväžal tobôž. Bujných na voloch
 a bielych jak sneh, ktorých súmerne
 ohnuté rohy skveli sa čo kvet,
 prez čelá pásik bronel červený
 (sám fáborce tie vplietol v zinky), kým
 im pod lalky v krok zvučná hrala spiež:
 na takých vozil, hrdo kráčajúc
 si vedľa šumnej spráže, len tak bez
 lajblíka – marcelínky povofná
 na hrdle slučka, klobúk na očiach...
 Bral do drabín až zbožia na podiv,
 po stohu takmer, že keď dedinou
 sa terigal voz ťažkým ruchotom
 a svištiac (spod sníc riasa splývala):
 o vetvy rafal sa, čo zo záhrad
 nad cestu obrodené ovisli.
 Preds' neraz i sám vyhupol sa hor',
 a pri pavúze sediac bezpečne,
 poháňal zvoľna voly, od sparna
 sa prefahujúce, vše sšmižkajúc:
 „Hejk, Beľa, Široň!...“ I jak vtedy mu
 prejsť prišlo popred rodičovský dom
 (bo zeme sem-tam v stráňach boli), to
 tým väčšmi spukal bičom (trojakou
 zdobeným kystkou); áno, zakaždým
 vše tuho spráskal...

Vôbec u strýka
 sa udomácnil cele. A keď chcel,
 či vlastne keď deň tvrdý minul sa,
 si bez prekážky zašiel do Bockov,
 ak neprimál ho večer k práci tiež.
 Tam vblízku svojej švárnej milenky,
 pod svitom krásnych očí jej, jej vnád,
 tajomným vplyvom všetkým, rozkošou
 z jej odviet vtekajúcou v srdce mu,
 znov okrial, posilnil sa naddlho.

Či toto bolo pohnútkou, že v tej
 kofaji, do nejž viac bol vohnaný,
 než vklíznul sám, i potom zotrval
 – bo vedel veľmi dobre, matka že
 tak snadno nepopustí; a či snáď
 v ňom urazená hrdosť osobná
 to pôsobila, keďže papľuhom
 už nebol, ale mužom? – Ťažko riecť.
 Lež najskôr vzpruhou bolo oboje.
 To ale stojí: že strýk Eliáš
 ho valne potvrdzoval v úmysloch
 i v pôtku s matkou; Judka zase, tá,
 ač ani moriak zdúvala sa vše,
 škúlila, mraštila tvár pehavú
 i odvrkala leda prez zuby,
 si netrúfala vypovedať mu.

On nehneval sa ozajst na matku;
 no predsa bolelo ho nemálo
 i mrzelo ver' dlho, že ho tak
 bez príčiny (veď srdce nenie ňou!)
 a bez okolkov vysúdila vraz
 von z domu: z toho hniezda milého,
 kde narodil sa, mladý prežil vek
 vždy v prítulnosti, v láske k rodičom,
 ho vykázala, čo viac vo sviatky,
 a obrátila v posmech pred svetom.
 Nie, nezanevrel na ňu, vedomý
 súc pomeru si ku nej; toľko len,
 že vyhýbal jej...

Raz preds' stretli sa.
 Mimoďak v poli. On šiel z kosenia,
 mať ale proti s krdľom hrabáčok
 sa brala hore stráňou, sama tiež
 si hrable nesúc. Ezech kamsi sa
 bol zahľadel (var' niekam v inú stráň,
 zrak aspoň žiaril mu, smeť kolo úst...),
 čo zostupoval vľahce výhonom,

na pleci kosu lesklú, hrkavý
 za pásom oselník; tým prepásol
 včas pobadať, kto tiahne oproti.
 Len jak mu vrava uderila v sluch,
 vdol pozrel, videl – ovšem, neskoro.
 A predsa dosť včas. Lebo matka vtom
 už upozornila ho (hrabáčky
 až zanemeli zrazu) činom tým,
 že ač aj boli ešte na dostrel,
 si zdiale, spešne pevnou pravickou
 v bok utrčila dlhé hrablisko
 i zrakom mrskla – zrejme na povel:
 by vyhnul... Porozumel rozkazu
 i z cesty umkol brázdou...

Paholci,

keď s ním sa zišli, tí len sa ho dač
 nadomrzali! By vraj zabudol
 na všetko, čo sa stalo-nestalo;
 by domov prišiel, prejal gazdovstva
 on správu – jakí budú poslušní
 mu povždy! Veď vraj, pravda, robí sa
 tam i dnes svedomite, lenže Boh
 ho tam zná! Nejde to jaks' od ruky...
 Hja, darmo: hlavou v dome má byť muž!
 A zvlášte nad čefaðou... Riekol im:
 „Synkovci, prídem iste – dakedy,
 hej; lenže ako svoju matku znám,
 ver' mnoho vody ujde potokom...
 I dotiaľ buďte verní, robotní!
 Nuž, s Pánom Bohom...”

Ale staral sa

o hospodárstvo preds' len otcovské
 čo hneď i z diaľky, lebo paholkom
 vše porádzal to – takto, onakno...
 No ak však matka potom z rečí ich
 dák' zhádla, v tom že ruky Ezech mal,
 už z protivne hneď ináč prevrtla:
 „Tak chcem, tak bude! Viete?“ dotušiac,

„vy, trúpi – i s tým, čo vám radcom bol...
Marš, na Kubľovo!“

Neraz, matere
kde nebolo, keď skončil svoje si,
i pomohol vše v práci služobným
a nájomníctvu, pravda, úchytkom...
Tak doukladal kríže, sprevadil
dol' závozom zas záprah so zbožím,
potľapkav pritom známe tátoše –
a iné. Pod jeseň tiež pomohol
im porozorať d'atelinisko,
bo pre sucho šli pluhy dolámať;
aj rozsial pšenicu... Ba stalo sa
hneď počiatkom žní, že keď so strýkom
už boli zrubli žito Ploštinou:
priam pozhora (kde stálo otcovské
a ktoré bol sám zasial v jeseni,
dnes súce už tiež pod nôž), z toho tam
jaks' nevedomky, kýmsi pudom len
prv štrkáč začal poľahovať... Vtom
zaostril kosu, zakosil... „Hop, stoj!“
strýk zakríkol naň. „Čože vystrájaš?
To predsa cudzie žito! Zabudols',
ha? Ezech! Che-che! Kdeže myslíš? Ťaj!
Či nie to k smiechu, Judka?“ rehtil sa,
až boky sa mu otriasali. „Hm,
hm... nikdy!“ odpľul; siahol po krčah,
i priložiac ho k ústam, pokým pil,
poločkou mačím strežal na Eža.
A tento sa až zmiatol – neznal, čo
riečť. „Eha, próba...“ hlesnul; nevädze
kvet zdvihol, strčil stonkom do zubov
a bral sa viazať...

Taktiež pozostal
si vedľa lánov neraz otcovských
a v dumách sledil krásnych po zbožoch.
Tá hrobľa, kdejaký krík, medzička –
to všetko tislo sa mu pod oči;

ba každá byť, ten turček úvraťmi
 si hupkajúci, briežkom králiček
 sňa pýtal by sa: Nie sme tvoji viac?
 Tak prekvapil ho v jednu nedeľu
 podvečer tam i Gábor Šimúnov,
 druh od mladi i verný kamarát,
 ho spoza krovín zrazu osloviac:
 „Čo dumieš, Ezko, tunák?“ Obrátil
 sa zarazený: „Tos' ty, Gábor? No...
 Hen strýkov jačmeň obzeral som, či
 už došiel. I hej...“ „A ten tu? Či tiež
 nezajmeš? Preds' si pomáhal ho siať...“
 „Daj pokoj, braček...“ „Ja, veď nezúfaj...“
 „To už nie! Prečo?“ Vňatku ľadníčka
 vtom skubol z jarca. „Pozri, strúčkov čo!“
 „A videl by si hrachy ,Na skale‘,
 to bohatstvo ti, Ezech!“ „Tams' až bol?
 Po kého, povedz...“ „Ale posúď si:
 Boldkovi chlapci nijak odlihu
 mi nedali: vraj v dierach skaly toť
 hniezd sila... Mladé kavky radi by...“
 „Ver' sa ti divím... Nuž a lúpež kde?“
 „Ozlomkrk pošli s nimi v dolinu...“
 „Var' na pečienku...“ Ezech zasmial sa.
 „No, aspoň,“ Gábor na to v rozpakoch,
 „mám tiež dač – hľaď len: pero sokolie...“
 A pošli dolu stráňou chodníkom,
 naľavo zbožím dlhé tône ich,
 pred nimi v skoku poľné koníčky...

– Že v dedine tiež mnohí hasili,
 čo nepálilo ich, sa rozumie.
 Už je to v prírode raz ľudskej, že
 tak radi pasieme sa na cudzích
 nesnádzach, z cudzích napájame rán;
 i roztriasame veci susedov
 sňa kúdeľ zrebnú, cúdiac-súdiac, bár
 na múdrosť našu nik sa nepýtal.

Nuž boli zvlášte pani sestry, čo nedali železu ver' vystydnúť i kovali ho tak i naopak.
 Tu jedna prišla (Tera Jonkovie – jak víchor vtrhla dvermi, ručník až jej skĺzol sa s pliec, len že zlapla ho).
 „Ach, pani tetka!“ tľaskla rukami,
 „jak ľutujem vás – óvi!“ „Terezka, a prečo?“ na to vážne Estera.
 „Ľad! A či ešte nenapadlo vám: tak opustená čo si počnete?
 Čo? Beda, prebeda! Och, zlý to syn ten Ezech – hrúza!...“ „Nono, nechaj tak, kačička, nezaslúži spomienky.“
 „Ba tretiu už noc nemala som sna, len pre vás, tetička – mi uverte!
 Ach, reku, tá sa dačo nazhrýza po trápnom dni v tú neodbytnú noc – len pre vás!...“ „Vidíš, a ja dobre spím...“
 „Ach-ach! Tak?“ „Veru.“ Vypleštila zrak a popravila šatku na hlave, postúpila sa, ústy žmykla a:
 „To nemožná vec!“ vrkla, „nemožná!
 Veď predsa povedzte, jak budete sa sama trápiť s toľkým gazdovstvom?“
 „Nuž nebudem sa...“ „Nebudete sa? A ako, bože?“ „Predám židovi ta všetko, Terka, všetko popredám! Z istizny si budem dobre žiť...“
 „Tak?“ „Tak.“ „A všetko na írečitosť?“
 „Na...“ „To už inô, inô, tetička, a pravdu máte! Pravdu pravdivú...“

A hádam: ten chýr hneď že odniesla aj do Elov.

„Ty, Ezech! Ratuj sa; id' domov, odpros – lebo uvidíš, zle prejdeš. Vieš, čo tetka zamýšľa?“